

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СПІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В ЗАКАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Проаналізовано інвестиційну активність підприємств з 100 %-ю та частковою участю іноземного капіталу. Розглянуто інвестиційні потоки до регіону із прикордонних країн. Встановлено частку кожної з країн у загальному обсязі інвестиційних ресурсів. Хоча зростання обсягів інвестиційних вкладів свідчить про покращення іміджу області в очах інвесторів, однак обсяги залучених інвестиційних ресурсів ще є недостатніми в регіоні і не відповідають потребам.

Регіональна економіка є одним із пріоритетних напрямів економіки держави та одна з необхідних умов національної безпеки. Саме від розвитку й діяльності основних галузей економіки регіону безпосередньо залежать обсяги продовольчого ринку, зайнятість сільського населення, відродження села, наявність споживчих товарів у населення. Нині в економіці Закарпатського регіону склалася ситуація, що потребує постійного збільшення інвестиційних ресурсів, а можливості задоволення таких потреб поступово зменшуються. Оскільки внутрішні інвестори не можуть повністю задовольнити інвестиційні потреби економіки регіону, одним із стратегічних напрямів є створення належних умов для притоку іноземних інвестицій як одного із напрямів досягнення вищого життєвого рівня населення [1]. Надзвичайно зручне геополітичне положення Закарпатського регіону надає додаткові можливості щодо інвестора, оскільки має істотні переваги у сфері ринкових комунікацій. Сусідство з такими країнами-членами ЄС як Польща, Угорщина, Словаччина та Румунія значно поживляє інвестиційні потоки.

Станом на 1.01.2013 року суб'єктами зазначених країн вкладено в економіку регіону 76,1 млн дол. США або 20,9 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій. За кількістю інвестицій на одну особу залучено 61,2 дол. США. Найбільший обсяг в інвестиційних ресурсах цих країн належить Польщі — 42,8 %. Частка Угорщини становить 41,7 %, Словаччини — 13,1 %, Румунії — 0,02 % [2].

Обсяг інвестицій цих країн у загальному притоку прямих іноземних інвестицій в регіон знизився від 34,2 % в 1994 р. до 22,6 % у 2006 р. та 20,9 % в 2012 р. Проте обсяги залучених інвестиційних ресурсів ще недостатні і не відповідають нинішнім потребам.

У 2004 р. Закарпатська область отримала статус «зовнішнього регіону» ЄС й наблизилась до перспективних європейських ринків. Саме сусідство з такими країнами як Польща, Угорщина, Словаччина та Румунія значно активізує участь області у процесах залучення іноземних інвестиційних ресурсів.

Однією з найефективніших форм залучення вітчизняних та іноземних інвесторів є створення спільних підприємств, хоча вони і не мають кількісної переваги [3]. Спільні підприємства належать до більш складних організаційних структур міжнародного співробітництва, які здійснюють свою виробничу діяльність шляхом прямих інвестицій [4].

Створення спільних підприємств в аграрному секторі Закарпаття нині надзвичайно актуальне й позитивне явище, оскільки спільні підприємства вкладають значні інвестиції в нові технології управління якістю продукції, стимулюють процес виробництва конкурентоспроможної продукції полегшують її вихід на міжнародні ринки.

За економічною сутністю прийняте поняття «спільне підприємство» являє собою діяльність, яка ґрунтується на співробітництві з іноземними підприємствами, організаціями або фізичними особами на основі спільного розподілу прибутків і ризиків від її діяльності.

Господарським кодексом України не визначено поняття і статус спільного підприємства як одного з видів суб'єктів господарювання, проте й не заборонено його створення, оскільки передбачено можливість визначення видів цих підприємств іншими законодавчими актами.

Так, поняття і статус спільного підприємства визначається Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», де вказується, що «спільні підприємства — це підприємства, які базуються на спільному капіталі суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, спільному управлінні та спільному розподілі результатів господарювання та ризиків» [5].

Водночас законодавство розмежовує спільні підприємства залежно від розміру участі іноземного капіталу у його статутному фонді. Згідно ст. 116 Господарського кодексу України підприємство, в статутному фонді якого не менш як 10 % становить іноземна інвестиція, визначається підприємством з іноземними інвестиціями. Законом визначені галузі господарювання та території, в яких встановлюється загальний розмір участі іноземного інвестора, а також території, на яких діяльність підприємств з іноземними інвестиціями обмежується або забороняється, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки. Для спільних підприємств, у статутному фонді яких частка іноземного інвестора становить менше 10%, таких обмежень не передбачено [5].

Залучення інвестиційних ресурсів з метою підвищення ефективності діяльності підприємств в контексті прикордонного співробітництва розглядають у своїх наукових працях О.Ю. Лупенко, А.П. Гайдуцький, С.М. Кваша, С.М. Кір'ян, М.І. Кісіль, І.Ф. Коломієць, Г.М. Підлісецький, П.Т. Саблук, І.Л. Сазонець, А.А. Скотт, В.Л. Товстопят, Л.В. Торгова, В.С. Уланчук, М.Г. Чумаченко, С.С. Слава, О.Г. Чубар, J. Ülbek, P.A. Samuelson, P. Ficher та ін. Водночас особливого значення набуває нині проблема залучення іноземного капіталу до економіки регіону та особливо до аграрного сектору Закарпаття шляхом спільного партнерства у вигляді підприємств з іноземними інвестиціями.

Мета статті — проаналізувати окремі форми міжнародних економічних відносин, зокрема потоки інвестицій до Закарпаття з прикордонних країн ЄС та визначити ефективність іноземного інвестування та розглянути інвестиційну активність підприємств з 100 %-ою та з частковою участю іноземного капіталу.

Інвестиційна активність регіону поживалась у процесі становлення малого та середнього підприємництва загалом та спільних підприємств зокрема. Відомо, що залучення і використання іноземних інвестицій шляхом створення спільних підприємств є одночасно і засобом виходу держави із самоізоляції, а також включення її до системи міжнародного розподілу праці [6].

Залучення інвестиційних ресурсів для підвищення ефективності діяльності підприємств проводиться в основному на основі прикордонного економічного співробітництва. Прикордонне економічне співробітництво Закарпатської області реалізується через діяльність спільних з іноземними партнерами підприємств, внаслідок чого має місце передача технологій, оновлення устаткування, що сприяє покращенню якості продукції. Саме тому актуальним, на нашу думку, є необхідність дослідити інвестиційну активність підприємств із частковою та 100 % участю іноземного капіталу на основі розгляду обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку регіону.

За десятирічний період зросли обсяги інвестицій підприємств краю як першої, так і другої групи, однак різною мірою. Якщо у 1994 р. обсяги інвестицій-

них ресурсів підприємств з частковою участю іноземного капіталу становили 11,5 млн дол. США, то у 2006 р. 154,3 млн дол. США, а вже в 2012 р. вони досягли позначки 143,2 млн дол. США, у той час як інвестиційні надходження підприємств із 100 % участю іноземного капіталу зросли з 892 тис. дол. США до 143,9 млн дол. США у 2006 р., та до 205,9 млн дол. США у 2012 р. (табл. 1).

Інвестиційна активність спільних підприємств відображає (табл.1).

Дані таблиці свідчать, що обсяги підприємств із частковою участю іноземного капіталу менші обсягів підприємств з його 100 %-ю участю. Хоча щороку зазначені показники мали тенденцію до зростання, темпи зростання обсягів прямих іноземних інвестицій перших були нижчими, в той час як обсяги прямих іноземних інвестицій останніх зростали швидше, а основний «інвестиційний стрибок» мав місце у 2003–2004 рр., що було наслідком введення спеціального режиму інвестиційної діяльності в регіоні. Причому показник припливу прямих іноземних інвестицій з усіх країн-інвесторів ЄС зростав набагато стрімкіше, ніж показник припливу прямих іноземних інвестицій із чотирьох прикордонних до Закарпаття країн.

У порівнянні з іншими суміжними до Закарпатської області країнами найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій підприємств з частковою та 100 %-ю участю іноземного капіталу в економіку регіону зробила Угорщина. Підприємства Польщі з 100 %-ю участю іноземного капіталу свою інвестиційну діяльність почали проводити тільки з 2001 р., а підприємницькі структури Румунії лише з 2003–2004 рр.

Частка інвестицій підприємств з частковою участю іноземного капіталу країн, з якими межує Закарпатська область, починаючи з 1996 р. збільшувалася і у 2012 р. досягла 17,4 % (табл.2).

Щороку обсяг прямих іноземних інвестицій в регіон збільшувався. Зростання відбулося в основному у розрізі прикордонних до області країн: Польщі — у 23,3 раза, Словаччини — 7,2 раз, Угорщини — 8,3 раза.

Розрахунки частки інвестицій чотирьох країн у загальному притоку інвестицій в область свідчать,

Таблиця 1

Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій підприємств із частковою та підприємств із 100%-ю участю іноземного капіталу, на кінець року, млн дол. США

Показник	Рік								2012 р. до 1996 р., %
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2009	2012	
Прямі іноземні інвестиції підприємств із частковою участю іноземного капіталу (всього)	27,5	51,8	71,6	102,9	140,6	154,3	160,6	145,2	у 12,6 раз
Прямі іноземні інвестиції підприємств з 100 %-ю участю іноземного капіталу (всього)	1,4	13,1	20,6	24,8	103,7	143,9	203,1	225,1	у 250,1 раз
Прямі іноземні інвестиції підприємств з частковою участю іноземного капіталу суміжних з областю країн	12,5	19,6	21,7	25,5	25,6	40,3	31,6	28,1	у 6,7 рази
Прямі іноземні інвестиції підприємств з 100 %-ю участю іноземного капіталу суміжних з областю країн	0,1	2,0	4,6	6,6	22,2	37,4	46,8	55,0	у 550 раз

Джерело: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності / Статистичний збірник. — Ужгород, 1994—2012.

Таблиця 2

Обсяги прямих іноземних інвестицій підприємств з країн інвесторів, на початок року, млн дол. США

Показник	Польща		Угорщина		Словаччина		Румунія		Країни ЄС	
	1996	2012	1996	2012	1996	2012	1996	2012	1996	2012
Прямі іноземні інвестиції підприємств із частковою участю іноземного капіталу (всього)	10,2	51,8	9,3	59,4	8,4	33,0	—	1,0	27,5	145,2
Прямі іноземні інвестиції підприємств з 100%-ю участю іноземного капіталу (всього)	—	85,1	1,1	72,8	0,3	60,8	—	6,8	1,4	225,1
Прямі іноземні інвестиції підприємств з частковою участю іноземного капіталу суміжних з областю країн	—	10,5	7,2	7,7	5,3	6,8	—	3,0	12,5	28,1
Прямі іноземні інвестиції підприємств з 100%-ю участю іноземного капіталу суміжних з областю країн	—	20,0	0,1	31,0	—	—	—	4,0	0,1	55,0

Джерело: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності / Статистичний збірник. — Ужгород, 1996—2012.

що у 1996 р. вона становила — 34,2 %, а в 2012 р. — зросла до 59,5 %.

Аналіз частки інвестицій цих країн в економіку Закарпаття показує, що у 1994 р. найбільшу інвестиційну вагу мала Словаччина, на другому місці — Угорщина, на третьому — Польща. Вже у 2004 р. друге місце зайняла Польща, а Словаччина опинилась на третьому місці. Румунія лише розпочала інвестування в агровиробничий комплекс регіону, але її частка вкрай низька, тому вона зайняла четверте місце.

Форми вкладення капіталу щороку змінюються залежно від країни-інвестора. Наприклад, Польща збільшувала капітал за період 2004—2012 рр. в основному за рахунок внесків у вигляді рухомого і нерухомого майна, тільки у 2004 р. перевищували грошові внески, у 2005 р. мав місце перехід права власності на капітал нерезидента іншої країни. У структурі вкладеного капіталу Словаччини основну частку займали внески у вигляді рухомого і нерухомого майна, лише у 2004 р. мало місце реінвестування доходів, у 2005—2012 рр. — інші види здійснення інвестицій. У вигляді рухомого і нерухомого майна за аналізований період переважали внески Угорщини, реінвестування доходів не зафіксовано, перехід прав власності на капітал нерезидента іншої країни мав місце у 2004—2006 рр.,

інші види інвестицій — у 2007—2012 рр. Румунія у 2004—2012 рр. почала збільшувати свій капітал лише за рахунок грошових внесків, інші види влиття інвестиційних ресурсів статистичними даними не відображаються. Структуру інвестиційних потоків у економіку області представлено в табл. 3.

У 2012 р. 93,9 % прямих іноземних інвестицій Польщі було вкладено у обробну промисловість, 5,8 % в операції з нерухомістю, здавання в найом та послуги юридичним особам і лише 0,3 % у оптову та роздрібну торгівлю, торгівлю транспортними засобами та послуги з їх ремонту. Словаччина диверсифікувала свої інвестиційні вкладення таким чином: 64,6 % — у обробну промисловість, 10,8 % — у оптову та роздрібну торгівлю, торгівлю транспортними засобами та послуги з їх ремонту, 3% — у операції з нерухомістю, здавання в найом та послуги юридичним особам, 1 % у охорону здоров'я та соціальну допомогу, 12,9 % — у галузь транспорту, 1,5 % вкладено у сільське господарство, лісове господарство та пов'язані з ним послуги, 0,1 % інші послуги, близько 2 % — у добувну промисловість.

З боку Угорщини в обробну промисловість спрямовано 77,8 %, у сферу оптової та роздрібною торгівлі, торгівлю транспортними засобами та послуги з їх ремонту — 7,2 %, в охорону здоров'я та соціальну допомогу — 0,1 %, в готелі й транспорт — 3,6 %, у сферу

Таблиця 3

Сфери вкладання прямих іноземних інвестицій країнами, прикордонними до Закарпатської області, у % на кінець року

Галузі	Рік							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2012
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	1,4	1,4	1,4	1,9	2,0	1,2	1,2	1,3
Промисловість	81,4	90,1	81,7	79,7	82,0	84,8	83,6	84,3
Будівництво	3,0	1,6	2,4	2,4	2,2	2,0	1,7	1,6
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту	7,8	3,3	5,0	4,3	3,9	4,7	4,7	4,8
Готелі	1,3	0,6	1,1	1,1	0,7	0,8	1,1	1,0
Транспорт	2,6	1,1	2,9	2,5	2,1	2,2	2,2	2,1
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	0,3	0,2	0,6	7,4	6,4	3,6	4,0	3,5
Охорона здоров'я та соціальна допомога	2,2	1,6	4,4	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Колективні, громадські та особисті послуги	—	0,1	0,5	0,6	0,6	0,5	1,3	1,3
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: Статистичний щорічник Закарпаття за 2004—2012 рр.

Обсяги іноземних інвестицій в регіоні по галузях, тис. дол. США

Показник	Польща		Угорщина		Словаччина		Румунія	
	2004	2012	2004	2012	2004	2012	2004	2012
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	—	—	654,9	793,9	—	151,9	—	—
Промисловість	11561,6	30585,9	19913,5	24648,7	7358,9	6694,2	—	1698,5
Будівництво	—	—	652,0	979,2	804,7	305,5	—	—
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту	78,8	81,8	2216,2	2295,4	1413,3	1089,1	19,5	104,0
Готелі	—	—	633,5	732,2	—	100,0	—	—
Транспорт	—	—	575,4	415,9	659,7	1293,7	—	—
Фінансова діяльність	—	—	—	—	—	—	—	—
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	—	1891,5	122,9	826,0	23,7	301,6	—	—
Охорона здоров'я та соціальна допомога	—	—	1039,9	44,2	—	102,1	—	—
Колективні, громадські та особисті послуги	—	—	2,7	973,5	—	6,1	—	—
Всього	11640,4	32559,2	25611,0	31709,0	10260,3	10044,2	19,5	1802,5

Джерело: Статистичний щорічник Закарпаття за 2004—2012 рр.

сільського господарства, мисливства та пов'язаних з ним послуг, у лісове господарство та пов'язаних з ним послуг — 2,5 %, в операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам, у сфері колективних, громадських та особистих послуг — 5,7 % інвестицій. Що стосується Румунії, то 94,2 % коштів вона спрямувала в обробну промисловість, а 5,8 % — в оптову та роздрібну торгівлю, торгівлю транспортними засобами та послуги з їх ремонту [7]. Аналіз обсягів іноземних інвестицій в Закарпаття наведено в табл. 4.

За період 2004—2012 рр. в аграрний сектор, харчову і переробну промисловість області було залучено 5,9 млн дол. США інвестицій, що становить 11,8 % всіх іноземних інвестиційних ресурсів Закарпаття. Найбільша частка (11,3 %) припадає на харчову та переробну промисловість.

Щороку обсяг прямих іноземних інвестицій в продовольчий сектор регіону збільшується. Зростання відбулося в основному у розрізі прикордонних до області країн: Польщі — у 2,7 раза, Угорщини — на 23,8 %.

Розрахунки частки інвестицій чотирьох країн у загальному притоку інвестицій в область свідчать, що у 2004 р. вони становили 19,5 %, в 2008 р. — 22,6 %, а в 2012 р. цей показник досяг 21,0 %.

Нарощування обсягів інвестиційних вкладень відбувається на фоні загальнооекономічного зростання виробничого потенціалу Закарпатської області. Насамперед це відобразилося у збільшенні валового регіонального продукту, розміру заробітних плат і купівельної спроможності населення майже у всіх сферах економічної діяльності.

Проведений аналіз показав, що в Закарпатській області в умовах кризи недостатньо обґрунтовані основні напрями інвестиційної політики в аграрному виробництві, що призвело до руйнації матеріально-технічної бази сільського господарства. Головним джерелом інвестування залишаються власні ре-

сурси аграрних підприємств, що становлять 31,0 %. До 16,6 % зросла частка кредитів банків.

При наявності вагомого виробничого потенціалу у сільському господарстві, складниками якого є сприятливі для рослинництва природнокліматичні умови у поєднанні з родючими ґрунтами і кваліфіковані кадри, можна розраховувати на позитивний фінансовий результат виробництва, адже інвестори вкладають свої кошти для отримання максимальної продуктивності та рентабельності сільськогосподарського виробництва (табл. 5).

Дані таблиці показують, що динаміка виробництва сільськогосподарської продукції з розрахунку на одну грн залучених іноземних інвестицій останні п'ять років позитивна. Це пов'язано зі значним, майже у 1,6 раза, збільшенням коштів, інвестованих у сільське господарство. При цьому зростання валової продукції становило 1,1 %, що свідчить про низьку ефективність освоєння фінансових вкладень, ігнорування перспектив інноваційних високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур, утримання худоби, новітніх проектів збереження навколишнього природного середовища.

Дослідженнями встановлено, що найефективніше розвивається галузь рослинництва, особливо виробництво зерна, картоплі та плодів. У тваринництві Закарпаття немає рентабельного виду виробництва. Кормовиробництво також збиткове.

Хоча інвестиційна діяльність є найважливішою компонентою прискорення ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва, в спільних аграрних підприємствах регіону спостерігається недосконалість процесу освоєння інвестицій через слабку адаптивність і низьку інноваційну активність. Темпи іноземного інвестування, в свою чергу, є недостатніми для швидкого переоснащення аграрного виробництва.

Висновки і пропозиції. Залучення прямих іноземних інвестицій потребує врахування регіональ-

Ефективність прямих іноземних інвестицій у сільському господарстві Закарпаття

Показник	Рік								
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Коефіцієнт рентабельності в сільському господарстві	133,4	66,5	51,2	58,2	31,2	22,1	25,2	25,6	25,9
Валова продукція сільського господарства в розрахунку на 1 грн іноземних інвестицій в основний капітал, грн	339,7	116,2	46,6	53,8	54,4	41,1	45,9	46,9	47,8
Валовий регіональний продукт, млн грн	2151	6700	9254	11478	13208	12542	13556	14555	15411
Середньомісячна заробітна плата штатних працівників сільського господарства	85	457	515	712	1061	1113	1288	1355	1444

Джерело: Статистичний щорічник Закарпаття за 2000–2012 рр.

них і галузевих особливостей при розробленні пріоритетних інвестиційних проектів; створення та відновлення вільних економічних зон; інноваційних аграрних парків; формуванні регіональних програм стимулювання приватних інвестицій; концентрації внутрішніх інвестиційних ресурсів і координації заходів щодо їх раціонального використання; надання можливостей придбання іноземними інвесторами акцій вітчизняних виробників; страхування інвестицій від некомерційних ризиків; здійснення державного контролю за дотриманням вимог інвестиційного законодавства.

Тому для розв'язання актуальних проблем необхідно шукати нові джерела інвестицій для аграрної сфери та поліпшувати її інвестиційну привабливість.

Аналіз частки інвестицій сусідніх зарубіжних країн в економіку Закарпаття засвідчує, що 2004 р. найбільшу інвестиційну питому вагу мала Угорщина, на другому місці – Польща, на третьому – Словаччина, на останньому Румунія. Проте у 2012 р. перше місце зайняла Польща, Угорщина друге, а Словаччина опинилась на третьому місці. Румунія розпочала інвестування регіону з низьких стартових позицій, тому вона зайняла четверте місце.

Встановлено, що:

– протягом 16 років (1996–2012 рр.) обсяги інвестицій підприємств з частковою участю іноземного капіталу значно перевищували обсяги прямих іноземних інвестицій підприємств із 100 %-ю його участю. Інвестиційний клімат сприяє іноземним суб'єктам господарювання розміщувати 100 % інвестиційний капітал у підприємницькі об'єкти Закарпатської області;

– влиття інвестиційних ресурсів з країн, суміжних із Закарпаттям, здійснювалось переважно у формі грошових внесків. Так, 83,6 % інвестицій цих країн вкладено у промисловість, з них близько 21 % у харчову промисловість, 4,7 % – у сферу операцій з нерухомістю, здавання під найм та послуг юридичним особам, операції з нерухомістю, 4,7 % – у оптову та роздрібну торгівлю, торгівлю транспортними засобами, послуги з ремонту, 2,5% – у сферу колективних, громадських та особистих послуг, сільське господарство, мисливство та лісове господарство.

Отже, інвестування спільних підприємств країн, прикордонних до Закарпатської області, різні як за обсягами, так і за формами та сферами діяльності. Безумовно, що нарощування обсягів та цільове

спрямування інвестиційних ресурсів зарубіжних інвесторів в економіку регіону сприятиме активізації зовнішньоекономічної діяльності, а також покращенню соціально-економічної ситуації.

Навіть за умов економічної та фінансової кризи, що охопила й регіон, сільське господарство приваблює іноземних інвесторів завдяки власній низькій інвестиційній насиченості та високому потенціалу розвитку. Тому можна стверджувати, що аграрний сектор регіону цікавить іноземних інвесторів. Частково це зумовлено тим, що ринки розвинених країн перенасичені й довгострокові інвестиційні вкладення шукають місце на ринках країн, що розвиваються. Нині ринок продовольства області досить молодий, а потенціал подальшого розвитку має високий, насамперед у сегментах довгострокового іноземного інвестування, що сприяє залученню іноземних інвесторів.

У подальшому в Закарпатському регіоні слід здійснити раціоналізацію підходів щодо організації функціонування СП у сільському господарстві, залучення нематеріальних засобів на основі внесків учасників (передусім іноземних) до статутного фонду СП; використання трудового потенціалу зарубіжного партнера у межах СП; пільговий доступ до мережі матеріально-технічного забезпечення іноземного партнера; диверсифікацію діяльності; вивчення можливостей отримання кредитних коштів не лише на території України, але й за її межами; вивчення та аналіз світового досвіду, удосконалення контролю за результатами діяльності СП, що дасть змогу вчасно виявляти негативні тенденції та вживати заходи щодо попередження банкрутства.

Використані джерела

1. Samuelson P.A. Közgazdaságtan. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1988.
2. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності / Статистичний збірник. — Ужгород, 2012. — 45 с.
3. Ficher P. Foreign direct investment and governments. New York, 1999.
4. Ūlbert J. Beruházások gazdaságtana. JPTE Kiadó. Budapest, 1992.
5. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user-index>
6. Коломієць І.Ф. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства в процесі його інтернаціоналізації: монографія / Коломієць І.Ф. — Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2004. — 427 с.
7. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності / Статистичний збірник. — Ужгород, — 1996. — 40 с.